

1

Coordonate preliminare

Portrete de familie

Și oarece digresiuni

Mi se spune Jacob, dar nu acesta e numele meu. Pentru voi, în orice caz, voi fi Jacob: masca unui nume.

(Puneți-vă și voi masca, dacă așa credeți de cuviință, și astfel vom începe să ne cunoaștem.)

Oricât de ciudat ar părea, faptul că mi se spune Jacob are legătură cu psihedelismul și cu Cartea Genezei, așa cum îmi permit să vă explic.

Iacov¹ a avut un vis absurd, ca toate visele: a văzut o scară care se sprijinea pe Pământ și care se înălța până la Cer. Pe ea urcau și coborau îngerii. (Apoi, Iacov s-a bucurat de privilegiul faptului că i-a vorbit Dumnezeu, și a avut cu siguranță un număr nemaipomenit de copii et cetera.) În 1970, eram la Londra, în casa unor prieteni ocazionali, bând whisky, fumând marijuana și ascultând un disc nou al formației *Deep Purple*, pentru că tinerețea constă într-o treabă destul de dură: să faci

¹ Ultimul dintre patriarhii biblici. A aflat în vis că cei doisprezece fii ai săi vor fi strămoșii celor douăsprezece triburi ale lui Israel. A nu se confunda cu apostolul Iacov, fiul lui Zevedeu și frate al evanghelistului Ioan, patronul spiritual al Spaniei (sub numele de Santiago) și ale cărui moaște sunt adăpostite și venerate în catedrala din Compostela.

tot ce n-ai chef să faci având convingerea că vrei să o faci cu tot dinadinsul. (O spun pentru că nu mi-a plăcut niciodată whisky-ul, pentru că nu mi-a plăcut niciodată marijuana și pentru că nici *Deep Purple* nu mi-a plăcut vreodată.) Pe la mijlocul petrecerii, a apărut un tip pe acolo cu niște pastile de LSD și cu un disc al formației *Iron Butterfly*, jucând bine rolul de maestru de ceremonii venit de pe lumea cealaltă. „Este combinația perfectă“, ne-a asigurat el. Cu puțină neîncredere, pentru că întotdeauna m-am temut de irealități, am vârat în gură gunoiașul acela miraculos despre a cărui capacitate magică, pe vremea aceea, lumea nu mai contenea cu laudele, și după o oră îndelungată, am văzut în fața mea scara pe care a visat-o Iacov. Îngerii coborau și urcau pe ea cu pași eterici, cu aripi țepene și nemaivăzute, aureolate. Maiestuoși. Androgini.

„Văd scara lui Iacov. Putem urca la Cer“, dar prietenii mei, care erau prea ocupați să-și strunească respectivele halucinații, nu m-au luat în seamă, astfel că am hotărât să urc singur, trecând pe lângă îngerii care miroseau a pasăre îmbalsămată, până când m-am trezit chiar în fața chipului lui Dumnezeu: o spirală *pop art*.

(*Iron Butterfly*: fluturile de fier. Iar eu eram Iacov. Și îl aveam în fața mea pe Dumnezeu, lichid, mutant și mut.)

A doua zi, le-am povestit acelor prieteni despre călătoria mea. „Foarte bine, Jacob“, spuse unul ironic. Iar ceilalți au repetat: „Jacob“. Din momentul acela, le spuneam tuturor că numele meu este Jacob, pentru că îmi plăcea mai mult decât cel pe care-l aveam. Și mi-a rămas numele de Jacob, pronunțat ca în engleză. Și chiar în miezul gândului mi s-a născut acest Jacob care vă vorbește.

Așa că-mi puteți spune Jacob, cel care a urcat scara.

Dar să revenim...

După câte înțeleg, oamenii obișnuiesc să-și adoarmă copiii mici cu relatarea nemaipomenitelor isprăvi ale zânelor, cu povestirea faptelor din cale-afară de vitejești ale uriașilor, cu fabule ai căror protagoniști erau niște animale moraliste sau cu legende despre balauri care sfârșesc prin a fi uciși de cineva care pune mâna pe o spadă făurită dintr-un aliaj secret și care călărește pe spinarea unui cal alb prin pădurile străluci-toare ale tărmurilor unde totul este cu puțință. O invitație – presupun eu – la coșmar, acest înlocuitor democratic al închipuirii.

Cu toate acestea, pe mine încercau să mă adoarmă cu câte o explicație referitoare la originile mitului lui Hermes Trismegistul¹ (călăuză a sufletelor morților și cel care a donat omenirii Tabla de Smarald, cum se va vedea mai departe), cu povestea lupului care este fiul lui Saturn² și care devorează un rege ca să-i purifice sufletul, cu legenda potrivit căreia vechii locuitori ai insulei Caffolos îi atârnavă pe bolnavi în copaci pentru ca să-i mănânce păsările, pe care le luau drept îngeri, și nu viermii spurcați din pământ, sau cu vreo istorioară privitoare la nălucirile alchimiștilor din Alexandria, teme care nu reușesc nici ele să alunge babiloniile fluide ale coșmarurilor, după cum vă pot asigura din proprie experiență, dat fiind că, visând, mânuiești mituri strâmbe într-un spațiu strâmb al conștiinței. În sfârșit, în visele mele de copil se petreceau lucruri înspăimântătoare și încă se mai întâmplă, de bună seamă, pentru că visele implică aproape întotdeauna o ciudată retrospecție: întoarcerea halucinantă la locul în care n-am fost niciodată. În fiecare noapte, când închid ochii, când lovesc cu

¹ În perioada elenistică, grecii l-au asimilat zeului egiptean Thot, căruia i-a preluat și atribuțiile: considerat inventatorul scrisului și al limbajului, este autorul mai multor cărți hermetice de magie și de alchimie.

² Divinitate romană identificată cu zeul Cronos în mitologia greacă

acel ciocan de ceață care deschide porțile de ceață ale viselor încețoșate, timpul meu alunecă pe un tobogan și iată-ne acolo: în ceaunul unui vrăjitor care și-a pierdut mințile fierbe esența onirică a copilăriei mele, printre aripi de liliac și utopii pe care le-a decapitat realitatea, între frunze de mandragoră și ore lustruite de melancolie, cea care este de obicei un sentiment fără întoarcere.

În orice caz, mă tem că toate copilăriile sunt aceeași copilărie: o deprindere cu teroarea, un antrenament pentru a ne putea petrece restul vieții tremurând de tulburare și de frică fără să se vadă prea mult, cu o mână îngâmfată pusă în șold, distrăgând atenția de la sosirea momentului morții noastre cu numismatica sau cu filatelia, cu expediții științifice prin regiuni ostile sau cu ajutorul unor iluzii intelectuale precum amorul sau teologia, acele două superstiții care, generație după generație, ne consolează de intrascendența noastră în univers, pentru că, oricum ai privi lucrurile, un univers este întotdeauna un lucru prea mare pentru orice conștiință individuală.

Într-un fel sau altul, tare mă tem că toți ne îndreptăm către Neant (deși nu lipsesc cei care pun sub semnul îndoielii această evidență ontologică, știu ei de ce), dar nimeni nu se naște din Neant, din nimic, așa că vă voi vorbi în linii mari despre originile mele... Despre originile nimicului meu care se îndreaptă spre Neant, dacă trebuie să mă exprim în mod adecvat, cu pesimism și cu o nuanță de retorică transcendentălistă, care conferă întotdeauna un strop de profunzime banalităților. (Și sper să fiu bine înțeles: orice viață este un nimic, dar un nimic plin cu lucruri, pe care nu va fi nevoie să le numesc. Lucruri care au ceva mai mult sau mai puțin aceeași dimensiune metafizică precum măselele cariate ale

persoanelor care răsfioiesc o revistă în sala de așteptare a unei clinici stomatologice.)

Tatăl meu se numea Luis Vinuesa Martel, un erudit pribeag: nu era specializat în nici o materie concretă, deși n-aș îndrăzni să-l calific drept specialist în noțiuni generale, pentru că nu este vorba de o calificare ce i-ar fi făcut cinste: ceva ca și cum ar fi fost mai multe persoane în același timp și ar fi sfârșit prin a deveni un neica nimeni, iar tatăl meu măcar a fost o umbră prodigioasă pe terenul arheologiei și al egiptologiei și o celebritate în domeniul negustoriei cu obiecte de artă. De altfel, în tinerețe a scris un eseu în care bătea câmpii într-un mod cam confuz despre principiile teozofice ale pseudotizului meu Jacob Böhme¹, pantofarul acela care a ajuns mistic, și o scurtă biografie romanțată a regelui Raneferef², care a fost publicată de o editură chiliană specializată în popularizarea vieții fără egal a personalităților, și aici muza i s-a blocat pentru totdeauna. A murit acum șapte ani de o boală intestinală pe care medicii au atribuit-o unui amestec de bacterii ingerat picătură cu picătură de-a lungul existenței sale rătăcitoare, mereu pe ici-colo, în căutarea aventurilor intelectuale și a sentimentelor și a obiectelor care s-ar fi putut vinde cu preț bun la licitațiile casei londoneze Putman, cu care a lucrat aproape o jumătate de secol, mai cu seamă atunci când era vorba de a plasa falsuri și marfă îndoielnică, fiindcă piesele importante căuta să le vândă fără intermediari, fie muzeelor publice, fie colecționarilor particulari de pe cele cinci continente.

Mama mea, la rândul ei, a murit când eu aveam patru ani, așa că vă pot povesti puține lucruri despre ea: o nălucire care

¹ Mistic german (1575–1624) de orientare luterană

² Cunoscut și sub numele de Neferefe, faraon egiptean din timpul celei de a Cincea Dinastii, a domnit între anii 2460–2458 î.Hr.

mă îmbracă, mă dezbracă, mă scaldă și îmi dă de mâncare, imitând din gât zgomotul unui avion, toate acestea pe o scenă cu puf plutitor, locul în care trecutul își prezintă spectacolul fantasmagoric, ca să spun așa.

Cu ce mă ocup? Nu e ușor de explicat. Există profesii imprecise, profesii care nu sunt nimic concret, dar care pot fi multe lucruri concrete. De-a lungul acestei narațiuni vă veți face o idee despre felul în care îmi câștig existența, dacă așa se poate numi activitatea pitorească în care fiecare își irosește viața: marionete sârguicioase care șlefuiesc un diamant sau care construiesc autostrăzi ce par fără de sfârșit, roboți harnici care muncesc ca să cumpere un diamant sau care conduc mașini pe autostrăzi încetoșate, înainte de răsăritul soarelui, ca să construiască un alt tronson de autostradă pe care să poată conduce dis-de-dimineață alți roboți care vor merge la atelierul lor să șlefuiască un diamant sau care să poată merge în capitală să cumpere un diamant care să aibă puterea de a cumpăra o inimă, în vreme ce conștiința, pe fundal, zi după zi, obsesivă și nemișcată, exegetă a ei înseși, formează un nor negru, și cade o ploaie neagră, și aproape că-ți vine cheful să mori, căci aproape nimic este aproape nimic, dar rămâi acolo, convins că fugi în mare grabă de Neant.

(Scuzați, vă rog, digresiunea: gândirea mea este dispusă spre deplasare. O linie dreaptă are tendința de a o transforma în volută. Un triunghi o transformă, în măsura posibilităților, în pietriș. Un silogism o face să devină cornul abundenței. Un punct și de la capăt poate fi o prăpastie pentru gândirea mea. Niște puncte de suspensie tind să devină o infinitate.) (Și uneori mă doare tare capul.) (Dar nu se va mai întâmpla.) (Sau așa sper.)

*

A sosit momentul să vorbesc despre mama Corina, ceea ce înseamnă că a sosit momentul să vorbesc despre foarte multe lucruri.

În anul 50 din secolul trecut, tatăl meu a călătorit în România, împuternicit de un episcop irlandez catolic intoxicat de bibliofilie, ca să evalueze un manuscris cu anluminuri pe care vânzătorul îl atribuia sfintei mâini a lui Dionisus Exiguus¹, căruia până atunci nu i se cunoștea nici un manuscris. Până la urmă, acel manuscris insolit s-a dovedit a fi un fals destul de grotesc, executat de fiul îndemânatic al unor negustori de haine vechi din București care puneau la cale să fugă din țară ca să se instaleze la Neapole și să deschidă acolo o sală de petreceri în stil american, căci toți membrii acelei familii erau muzicieni de formație clasică și cu propensiune avangardistă; dar fapt este că tatăl meu n-a făcut în zadar acea călătorie, fiindcă, în afară de câteva pânze de calitate și de niște bijuterii ale unor doamne care trecuseră de la șampanie la leșie grație meșteșugului magic al Frontului Democrat Popular, și-a adus ceva de o valoare inestimabilă: pe Corina, o fată de cincisprezece ani care avea să aline văduvia părintelui meu cu abilitățile ei de a ține casa, căci nu numai că știa să se desfășoare cu îndemânare de vrăjitoare printre vasele de bucătărie, dar găsea chiar și timp să-i brodeze batiste cu un L cu înflorituri sau cu un V cu brațe baroce, după ziua din săptămână.

N-am aflat niciodată cum s-a descurcat tatăl meu ca să o aducă pe Corina cu el din România, de parcă în loc de fată ar fi fost o păpușă, întrucât n-a trebuit să îndure mari peripeții birocratice nici acolo, nici aici, și tare mă tem că nu tot ce a

¹ Cunoscut și sub numele de Dionisie cel Mic (500?-550?), călugăr din Scythia Minor, cel care a calculat era creștină începând cu anul nașterii lui Isus Hristos, stabilită de el cu o eroare de 4-5 ani.

avut legătură cu acel soi de adopție s-a condus chiar după litera legii. „Eu încă mai visam vrăjitoare știrbe și nu-mi amin-tesc bine cum s-a rezolvat toată povestea“, se mărginește să spună mama Corina atunci când încerc să scormonesc în acea întâmplare neguroasă.

Părinții mamei Corina erau niște țărani îngândurați, care îi duceau dorul fugarului rege Mihai și care trăiau cu cei cinci copii ai lor într-o gospodărie în apropiere de Bacău, la poalele Carpaților Orientali, încercând să asimileze cu o răzvrătire tăcută și cu o evidentă neplăcere principiile fundamentale ale crezului agricol al socialismului. Țăranii aceia au văzut cum le pune Dumnezeu mâna în cap când le-a bătut la ușă, cerând prin semne puțină apă, un domn ciudat care, pe spinarea unui măgăruș de culoarea cenușii, purta o pălărie pe care se mlădia o pană de fazan cu ape și care fuma dintr-o pipă de spumă de mare, zgândărind animalul cu tocul cizmelor sale din cordovan, cu carâmb înalt lucind a chihlimbar, căci tatălui meu nu i-a fost niciodată frică de exotismul veșmintelor, ceea ce i-a adus nu puține zeflemele, fapt ce reprezintă blestemul pe care îl îndură orice dandy.

Cert este că, odată evitată fraudă vânzătorilor de haine vechi melomani, tatăl meu a hotărât să străbată țara ca un aventurier din secolul al XIX-lea, urmând drumul la întâmplare, fără călăuză și fără o direcție anume, însuflețit în parte de o primăvară care venise foarte blândă, în parte din curiozitate turistică și mai cu seamă din dorința sa de a căuta obiecte de preț care s-ar fi putut vinde peste valoarea lor sau obiecte fără valoare care s-ar fi putut vinde ca și cum ar fi fost de preț, fiindcă pentru el lumea largă a fost întotdeauna un fel de enormă piață de vechituri, iar pe vremea aceea, România era, sub acest aspect, țara prin care umblau câinii cu covrigi în

coadă, prin această calitate pe care o au revoluțiile de a mișca lucrurile de la locul lor.

Până la urmă, acei monarhiști rurali, nu știu cum și în ce fel, căci limbajul semnelor își are limitele sale, l-au implorat pe turist să o ia cu el pe cea mai mare dintre fiicele lor – căreia i se ghideau însușiri excepționale nu numai pentru treburile practice, ci și pentru a coborî pe culmile meditației, căci era mereu îngândurată –, și astfel să poată crește într-o lume mai puțin nesigură și neprimitoare precum cea care i se oferea în Carpați, unde era condamnată să pălească și să se ofilească asemenea unei amărâte pe care o mușcase contele Dracula într-o noapte când era însetat.

Și așa a fost.

În afară de treburile casnice, mama Corina s-a aplecat curând asupra lecturii, căci i-a luat să învețe limba noastră atât cât ți-ar lua rezolvarea unui careu de cuvinte încrucișate, și ciupea din orele de somn ca să se implice în încurcăturile geometrice ale ficțiunilor, ca să pătrundă în adâncul cavernelor de nepătruns ale filosofilor și ca să rămână cu gura căscată la faptele supraomenești de viteză ale eroilor homerici.

Nu mai e nevoie să spun că tatăl meu nu înceta să se minuneze de fata aceea care nu numai că îi rezolva treburile de zi cu zi, inclusiv pe aceea de a-și exercita rolul de mamă față de mine, ci, pe deasupra, putea să aibă coșmaruri în care un ciclop scufunda cu o lovitură de mână galera unor neguțatori fenicieni care se duceau să-i vândă lui Robinson Crusoe masca de aur a lui Agamemnon, după ce îi făcuseră o vizită de curtoazie Doamnei cu Camelii, ca să dăm un exemplu, pentru că deja cunoașteți împletiturile care se pot forma în vise și lumea atât de neașteptată care se strecoară pe acolo, subconștientul fiind atât de ospitalier cu oricine.

Dându-și seama de acele înclinații și aptitudini, tatăl meu a început să o scutească pe tânăra Corina de unele treburi casnice ca să o inițieze, cu metodă și disciplină, în nenumăratele taine ale cunoașterii, și el însuși îi preda lecții, îi dădea teme și îi administra lunar calificative. Corina n-a călcat niciodată printr-un centru de învățământ, întâmplare care nu cred că s-ar fi datorat faptului că situația ei legală în Spania nu era chiar atât de legală pe cât sunt de obicei situațiile legale – fiindcă tatăl meu a fost întotdeauna iluzionistul documentelor apocrife de identitate, iar țara noastră nu se distingea pe vremea aceea prin mofturi birocratice referitoare la copilărie –, ci mai curând acelei vieți nomade căreia îi era sortit părintele meu din pricina profesiei sale arborescente, ca să spun așa, căci profesia aceea nu numai că era de natură versatilă, ci și ramificată: putea fi foarte bine într-o dimineață la Calatayud, negociind cu un paroh încăpățânat cumpărarea unui serviciu de argintărie din secolul al XVIII-lea, după cum putea fi la fel de bine în după-amiaza următoare la Cairo, acordând asistență experților de la Muzeul Național la lucrările de catalogare a unor descoperiri arheologice, înainte de a pleca luând un zbor de noapte cine știe unde, să transporte cine știe ce. Și între plecările lui, cineva trebuia să se ocupe și de mine, și de casă, și de apelurile telefonice, și de micul univers lăsat de izbeliște, în definitiv, pe care orice persoană îl lasă în urma sa atunci când iese pe ușă cu o valiză, iar acolo era mama Corina, o fată proteică și vioaie, care îmi dădea să mănânc, îmi călca toate cămășile, ștergea praful, mătura podelele și, de îndată ce avea o clipă de liniște, se cufunda în lectura biografiei filosofilor cinici, de exemplu, sau a vreunuia dintre acele romane sentimentale în care eroinele obișnuiesc să se exprime cu rigiditatea unui text notarial, căci tânăra Corina era o cititoare lacomă și dezordonată: o foaie de hârtie albă pe care

aveau să se imprime, prin tehnica palimpsestului și pe calea uimirii, multiplele mărturii ale învățaților și ale amăgitorilor din jumătate de lume.

Ca supliment, studia, în același timp, cinci limbi cu singurul sprijin al unor cărți și al unor discuri de care îi făcea rost tatăl meu, și în felul acesta începea să deslușească jucăriile muzicale ale limbilor franceză, engleză, italiană, rusă și greacă, cărora le-a adăugat cu timpul pe cele ale germanei și ale arabei clasice, precum și pe cele ale vechii limbi anglo-saxone și ale rigidei limbi latine, pentru ca să se desfete prin ele cu lecturi desuete.

„În epoca aceea, am învățat atâtea lucruri, încât n-am întârziat să uit multe dintre ele, dar am învățat ceva de neuitat: că tot ce se învață nu se uită niciodată, chiar dacă le uiți“, potrivit paradoxurilor care îi plac ei atât de mult.

Și mă urc în mașina timpului: „Ascultă, băiete: mâine trebuie să înveți tabla înmulțirii de la șapte la zece. A spus-o deja acel ilustru clevetitor care a fost Platon: a învăța înseamnă a-ți aduce aminte, pentru că sufletele – știi? – provin dintr-un anumit loc misterios unde totul este deja știut, astfel că, atunci când un suflet se încarnează într-o ființă omenească, se degradează și își pierde cunoștințele și atunci trebuie să-i înviezi memoria ca să-și revină. Odată înviorat acest angrenaj, putem simți înlăuntrul nostru zgomotul sângeros al bătăliilor dintre greci și perși, ciocnirea metalului trufaș cu metalul tremurător, lama dură și tăioasă care străpunge carnea și scoate așchii din os; putem auzi înlăuntrul nostru zarva unei piețe din Antiohia în prima dimineață a primului an al secolului I î.Hr., putem chiar să ne dăm seama ce a simțit volubila Elena din Troia când a spart coaja oului, pentru că ea s-a născut dintr-un ou pe care l-a ouat frumoasa Leda, soția regelui Tindar al Spartei, iar oul acela fusese însămânțat de însuși Zeus, care se